

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı: 2266
Tarih: 16.06.2016

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Türkiye’de son yıllarda oldukça hız kazanan kentsel dönüşüm uygulamalarında yaşanan sorunların tespit edilmesi, dönüştürülen alanlardaki yöre halkının “barınma hakkı” nı ihlâl eden yaklaşımların ve acele kamulaştırma adı altındaki hukuk dışı otoriter yaklaşımların terk edilmesi ve yurttaşların karar sürecine dâhil edilmesine dönük tedbirlerin alınması ile mekân kalitesini yükselten bir kentsel yenilemeyi hayata geçirebilmek adına Anayasa’nın 98, İhtüzük’ün 104. ve 105.’nci maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması için gereğini arz ve talep ederim.

İdris BALUKEN

Diyarbakır Milletvekili

HDP Grup Başkanvekili

GEREKÇE

Türkiye’de 1950’ler ile birlikte, kentleşme süreçleri hız kazanmış, kırdan kente büyük bir göç yaşanmış ve kentlerde ciddi bir kentleşme krizi yaşanmıştır. Kentlerde oluşan çarpık yapılaşma ve sağlıklı kentleşmeye dönük Hükümetlerin politikaları, hep palyatif ve seçim odaklı popülist yaklaşımlarla sınırlı kalmış, hiçbir zaman bütüncül bir planlama ve şehircilik yaklaşımı esas alınmamıştır.

AKP Hükümetleri döneminde ise, sağlıklı kentleşmeye dönük bir çözüm üretmenin tam aksine, kentsel mekanın, bir meta gibi görüldüğü ve mekanın yeniden dönüşümü üzerinden büyük bir rant üreten yaklaşım benimsenmiş ve büyük bir kentsel tahribat yaşanmıştır. AKP hükümetleri döneminde, kentsel tahribata yol açan çok ciddi yasal düzenlemeler yapılmış, imar mevzuatı büyük çoğunlukla değiştirilmiştir. Özellikle 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” ile birlikte, kentsel dönüşümü uygulamaları

yaygınlaşmış ve kentlerde mekânın dönüşümü ile birlikte büyük bir kentsel ve toplumsal tahribat yaşanmıştır. Gelişmiş ülkelerdeki emsallerinin aksine, kentlerin eskiyen kesimlerinin ekonomik, toplumsal ve çevresel açılardan iyileştirilmesi yerine, rant amaçlı kentsel projelerin yürürlükteki imar ve planlama kurallarına tabi olmadan gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu yönüyle, Türkiye kentleşmesinin tamamını, baskı ve mecbur bırakmaya dayalı mekânsal politikalar üzerinden devlet sınıf ilişkilerinin yeniden üretildiği bir hegemonik süreç olarak tanımlamak mümkündür. Kentsel dönüşüm yasası olarak anılan 6306 sayılı yasa ile birlikte, yurttaşlar evlerinin yıkılması ile birlikte en temel haklardan biri olan “barınma hakkı”ndan mahrum kalmış ve TOKİ’nin tektipleştirilmiş konutlarına, ömür boyu borçlu kalmak şartıyla mecbur bırakılmıştır.

Oysaki kentsel dönüşüm kavramı ve uygulamaları; hızlı kentleşme sonucu oluşan niteliksiz ve sağlıksız alanların yeniden yapılandırılması amacıyla şehircilik literatürüne girmiştir. Tanımı gereği kentsel dönüşüm, kentlerin yaşam standartlarını iyileştirmek amacını taşır. Burada esas alınması gereken yaklaşım, kentsel dönüşüme maruz kalan alanın, orada yaşayan yurttaşlara sağlıklı bir kentsel mekân üretilmesi, yani yerinden dönüşüm anlayışı olmalıdır. Ancak AKP döneminde, dönüştürülen alanlar bölgede yaşayan halkın hiçbir şekilde karar sürecine dâhil edilmeden, üretilen rantın AKP sermayedarlarına dağıtıldığı ve bu alanların gerçek sahiplerinden alınarak “soylulaştırma” eliyle, başka kesimlerin kullanımına açılması uygulamasına dönüşmüştür. Bunun sonucunda yurttaşlar; yaşlısı, çocuğu, kadını demeden kendini sokakta bulmakla karşı karşıya kalmaktadır. Bu kapsamda Sur, Cizre, Silopi gibi merkezlerde acele kamulaştırma denilen anti demokratik ve hukuk dışı yaptırım ile insanlar güvenlik bahanesine sığınarak evsiz bırakılırken, İstanbul ve İzmir’de başta Sarıyer, Fikirtepe, Karabağlar olmak üzere 53 mahallede yüz binlerce yurttaş eş zamanlı olarak barınma hakkından mahrum bırakılmak istenmektedir. AKP iktidarının bölgesel açıdan bahanesini farklılaştırdığı bu uygulamalara karşı Sur, Cizre, Silopi gibi kentlerdeki halk da İzmir, İstanbul gibi kentlerdeki mahalle birlikleri de barınma ve yaşam hakkını savunmaya devam etmektedir.

Kentsel dönüşümde yapılması gereken; kentin fiziksel koşulları ile toplumsal problemleri arasında doğrudan bir ilişki kurulmasıdır. Kentsel dönüşüm; kent dokusunu oluşturan birçok ögenin fiziksel olarak sürekli değişim ihtiyacına cevap vermelidir. Bir başka deyişle, kentsel dönüşüm projeleri kentin hızla büyüyen, değişen ve bozulan dokusunda ortaya çıkan yeni fiziksel, toplumsal, ekonomik, çevresel ve altyapısal ihtiyaçlara göre, kent parçalarının yeniden geliştirilmesine olanak sağlamalıdır. Dönüşüm, kentsel refah ve yaşam kalitesini artırıcı bir ekonomik kalkınma yaklaşımını ortaya koymalıdır.

Tüm sebeplerle, kentsel dönüşüm projelerinin gerçekleşmesi için; öncelikle yöre halkının, dönüştürülecek yaşam alanlarına dair karar süreçlerine dahil edilmesi, ikna edilmesi ve bu yurttaşlar mağdur edilmeden dönüşümün gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda; projenin yurttaşlara etkisinin araştırılması, onları karar sürecinde bu dönüşümün en önemli parçası olarak kabul edilmesi ve dünyadaki iyi örnekleri gibi katılımcı bir planlama yaklaşımıyla, kentsel alanın kalitesinin ve yaşam standartlarının yükseltilmesini sağlamak amacıyla, Meclis Araştırması açılması çok büyük önem taşımaktadır.